

KAKO UNAPREDITI KOMUNIKACIJU LEKAR - BOLESNIK

Prim.dr Mirjana Lapčević
Predsednica ORS-a
Kongres UReS/ORS, Niš
21.09.2019.godine

Centralna uloga ORS-a je edukacija

- Edukacija bolesnika da bude partner u lečenju
- Predavanja, povećanje znanja
- Savladavanje komunikacionih veština
- HELPER (pomoćnik pacijentima)
- Edukacija za samopomoć
- Radionice za psihosocijalnu podršku
- Edukacija bolesnika i njegove porodice
- Edukacija građana
- Uključivanje lokalne i šire zajednice
- Učešće medija
- Edukacija bolesnika o pravima i obavezama

Značaj prvog kontakta

- Susret bolesnika i zdravstvenog profesionalca predstavlja kontakt dve ličnosti koje imaju svoja obeležja, po kojima se ljudi međusobno razlikuju.
- Prvi kontakt sa zdravstvenim sistemom građanin ostvaruje preko medicinske sestre – tehničara, a zatim sa doktorom i po potrebi sa drugim saradnicima.

Zdravstveno vaspitanje

- Nije dovoljno deklarativno izjaviti da je zdravlje najvažnije u životu. (MCS studija 1995.god.)
- Lekari i ostali zdravstveni radnici zdravstvenim vaspitanjem (ZV) treba da podstaknu i podrže građane da očuvaju i unaprede svoje zdravlje i zdravlje svoje porodice, da izbegavaju faktore rizika i štetne navike za akutne i hronične poremećaje zdravlja i aktivno, kao istinski partneri, učestvuju u procesu lečenja bolesti.
- Da bi uspeh bio bolji u tome lekarima treba da pomogne lokalna zajednica uključujući škole, država, sredstva javnog informisanja.

Zdravstveno vaspitanje

- Iako u ZV učestvuju zajednica, institucije, grupe, porodica, pojedinac, centralnu ulogu ima zdravstveni profesionalac.
- Lekar deluje i ličnim primerom, jer ga bolesnici doživljavaju kao uzor za oponašanje.
- ZV povećavamo nivo znanja građana u cilju očuvanja i unapređenja zdravlja i prevencije bolesti, blagovremeno obraćanje izabranom lekaru pri pojavi simptoma bolesti, što doprinosi ranom postavljanju dijagnoze i lečenju.
- Uspešnost lečenja zavisi i od lekara i od bolesnika.
- Edukovani pacijenti bi postali edukatori drugim pacijentima u cilju širenja znanja i posticanja samopomoći.
- Edukovani pacijent postaje aktivan partner lekaru u lečenju.

Šta je to samopomoć ("self-managment")? seminar

Zadatak

- Upravljanje svojom bolešću (uzimanje lijekova, aktivnost)

Samopomoć

je način kako se nosimo sa našom bolešću, kako upravljamo njome, koristeći savete i tehnike kako bismo imali što kvalitetniji svakodnevni život.

Zadatak

3

Seminar “Samopomoć”
Asocijacija udruženja obolelih od
reumatskih bolesti južne Evrope (**AGORA**)
1. sastanak (09.08.2015)

EULAR proekat „Pacijent ekspert“

- **Potrebna je dvosmerna edukacija**
- Edukacija studenata i mladih lekara od strane pacijenata, jer samo pacijenti imaju direktan uvid u simptome i znake bolesti. To bi doprinelo boljem odnosu doktora prema pacijentima, ali i veće razumevanje doktora od strane pacijenata.
- Ovako edukovani doktori bi lakše mogli da prepoznaju simptome reumatskih bolesti, što bi skratilo vreme do postavljanja dijagnoze.
- Dvosmerna edukacija poboljšala bi kvalitet zdravstvene zaštite a to bi povećalo kvalitet života u vezi sa zdravljem

Pravo na obaveštenje

- član 28.(11) Zakona o zdravstvenoj zaštiti (ZOZZ)
- Pacijent ima pravo da od nadležnog zdravstvenog radnika blagovremeno dobije obaveštenje koje mu je potrebno kako bi doneo odluku da pristane ili ne pristane na predloženu medicinsku meru.

Pravo na obaveštenje

► Obaveštenje treba da obuhvati:

1) dijagnozu i prognozu bolesti;

2) kratak opis, cilj i korist od predložene medicinske mere, vreme trajanja i moguće posledice preduzimanja odnosno nepreduzimanja predložene medicinske mere;

3) vrstu i verovatnoću mogućih rizika, bolne i druge sporedne ili trajne posledice;

4) alternativne metode lečenja;

5) moguće promene pacijentovog stanja posle preduzimanja predložene medicinske mere, kao i moguće nužne promene u načinu života pacijenta;

6) dejstvo lekova i moguće sporedne posledice tog dejstva.

- Kao i prava pacijenta, na vidnom mestu u zdravstvenim ustanovama potrebno je istaći i dužnosti pacijenta.
- U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite dužnosti pacijenata, u smislu ovog zakona, odnose se na odgovornost za lično zdravlje, prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga, zdravstvenim radnicima, odnosno zdravstvenim saradnicima, kao i drugim zaposlenima u zdravstvenoj ustanovi i privatnoj praksi.

- **Odgovornost pacijenta za lično zdravlje**
- Član 33
- Pacijent je dužan da pri ostvarivanju zdravstvene zaštite:
  - 1) aktivno učestvuje u zaštiti, očuvanju i unapređenju svog zdravlja;
  - 2) u potpunosti i istinito informiše nadležnog zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika o svom zdravstvenom stanju;
  - 3) pridržava se uputstava i preduzima mere propisane od strane nadležnog zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika.

**AGORA, PARTNERI U LEČENJU
VODIČ ZA SAMOKONTROLU REUMATOIDNOG ARTRITISA**

- **Sadržaj**
-
- **UVOD**
- **POGLAVLJE 1 – ŠTA JE REUMATOIDNI ARTRITIS?**
- **POGLAVLJE 2 – SIMPTOMI I POSTUPCI PRE DOBIJANJA KONAČNE
DIJAGNOZE**
- **POGLAVLJE 3 – MOGUĆI NAČINI LEČENJA**
- **POGLAVLJE 4 – ŽIVOT SA REUMATOIDNIM ARTRITISOM**
- **POGLAVLJE 5 – USPOSTAVITE DOBAR ODNOS/PARTNERSTVO SA VAŠIM
TERAPEUTIMA**
- **POGLAVLJE 6 – ODRŽAVANJE KOMUNIKACIJE SA DRUŠTVENIM
OKRUŽENJEM**
- **CHAPTER 7 – EVALUACIJA PROCESA SAMOKONTROLE**

- Opšte polazište za dobru komunikaciju:
lekari/zdravstveni profesionalci su samo ljudi, koji
takođe mogu biti umorni, koje može boleti glava ili zub,
koji su nekad suočeni sa birokratijom kao i pacijenti
- Dobra komunikacija zahteva:
- Stvaranje dobrog odnosa/partnerstva sa Vašim
doktorom
- Prihvatanje činjenice da je doktor stručan da odredi
terapiju za Vašu bolest
- Zajedničko donošenje odluka

Priprema

1. Postavite vaše realne ciljeve i prioritete
2. Zapišite Vaše simptome i promene (nabolje/ lošije/ isto)
3. Izvestite **kratko i jasno** o delovanju terapije, osećanjima i strahovima o kojima želite da govorite
4. Zapišite pitanja koja želite da postavite Vašem doktoru (2-3 glavna problema u tom trenutku)
5. Obucite se prikladno, ali tako da se osećate udobno. Vodite računa o higijeni odeće i Vašoj ličnoj higijeni
6. Razmislite o tome da li želite nekog, i koga, da povedete sa sobom ko Vam može pružiti podršku
7. Potrudite se da Vaši lični problemi koji nisu vezani za bolest ne utiču na komunikaciju za zdravstvenim profesionalcima

Postavite pitanja

1. Pitajte o Vašoj dijagnozi, testiranjima, terapijama, neželjenim dejstvima i načinima da pratite dejstva
2. Pitajte ako nešto ne razumete
3. Pitajte da Vam se pojasne nerazumljive reči i izrazi
4. Pažljivo **slušajte** odgovore doktora/zdravstvenog profesionalca
5. Pitajte da dobijete duže vreme za razgovor kada Vam je to potrebno
6. Pitajte da dobijete uput za npr. psihoterapeuta, ortopeda, psihologa, nutricionistu ili drugog doktora specijalistu; pitajte da li treba da posetite fizioterapeuta

AGORA, PACIJENT, Budite aktivni UČESNIK 4

Ponovite

1. Ukratko ponovite ili zapišite ključne stavke razgovora sa doktorom (dijagnoza, prognoza, sledeći koraci i postupci u terapiji)
2. Instrukcije o terapiji možete da ponovite i sa farmaceutom ili medicinskom sestrom

AGORA, PACIJENT, Budite aktivni UČESNIK 5

Budite aktivni učesnik

1. Utvrdite koji su sledeći koraci koje treba da preduzmete
2. Ako je potrebno zatražite da Vam zapišu uputstva, lekove
3. Zatražite dodatnu podršku (pisane materijale organizacija / grupa za podršku pacijentima)
4. Podignite propisane lekove
5. Redovno i na prepisani način uzimajte lekove; u slučaju da iz nekog razloga prekinete ili promenite uzimanje lekova, o tome obavestite lekara
6. Učinite sve što možete, što je do Vas kako bi Vam se poboljšalo stanje (redovno primenjujte terapiju, vežbajte, sledite zdrave stilove života)

- **Odgovornost pacijenta prema drugim korisnicima zdravstvenih usluga**
- Član 34
- Pacijent je dužan da poštuje prava drugih pacijenata, utvrđena ovim zakonom,
- **Odgovornost pacijenta prema zdravstvenim radnicima, odnosno zdravstvenim saradnicima**
- Član 35
- Pacijent je dužan da se, u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite prema zdravstvenom radniku, odnosno zdravstvenom saradniku, odnosi sa poštovanjem i uvažavanjem.
- Zabranjeno je ometanje zdravstvenih radnika, odnosno zdravstvenih saradnika, prilikom pružanja zdravstvene zaštite.

- Član 36
- Ako se pacijent ne pridržava dužnosti iz čl. 32 - 35. ovog zakona, nadležni zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik, posle prethodnog upozorenja, može otkazati pružanje dalje zdravstvene zaštite pacijentu, izuzev hitne medicinske pomoći, o čemu je dužan da pismeno obavesti direktora zdravstvene ustanove, kao i da u medicinsku dokumentaciju pacijenta unese razloge za odbijanje pružanja zdravstvene zaštite.
- **U slučaju iz stava 1. ovog člana, zdravstvena ustanova, privatna praksa, organizaciona jedinica visokoškolske ustanove zdravstvene struke koja obavlja zdravstvenu delatnost i druga pravna lica koja obavljaju određene poslove iz zdravstvene delatnosti, dužni su da pacijentu obezbede dalje pružanje odgovarajuće zdravstvene zaštite.**

Dužnosti pacijenta

- Član 37
- Pacijent je dužan da blagovremeno informiše nadležnu zdravstvenu ustanovu o otkazivanju termina za zakazane preglede i medicinske postupke, kao i o promeni adrese i telefonskog broj.

Veština komuniciranja

- Život ljudi se ne može zamisliti bez razgovora. Verbalno i neverbalno komuniciranje obogaćuje odnose među ljudima i oplemenjuje napore da se sporazumevanjem podstiče razumevanje, saosećanje i briga za druge.
- Posebno važno je uvažavanje ličnosti sagovornika i njegovog mišljenja bez obzira na godine, nivo obrazovanja i druge razlike.

Veština komuniciranja

1. Biti efikasan,
2. Prepoznati prepreke,
3. Biti jasan,
4. Izabrati metod,
5. Briga o bolesniku, razumevanje i pažnja,
6. Razumeti govor tela,
- 7. Kako efikasno slušati?**
8. Kako postaviti pitanje?
9. Kako komunicirati sa teškim sagovornikom?

AGORA, ZDRAVSTVENI PROFESIONALAC
Budite aktivni UČESNIK 1

- Opšte polazište za dobru komunikaciju:
Pacijenti su ljudi, a ne samo dijagnoze, pa je i pored profesionalnog potreban ljudski pristup
- Dobra komunikacija zahteva:
- Stvaranje dobrog odnosa/partnerstva sa Vašim pacijentom
- Prihvatanje činjenice da pacijent tačno zna kako nosi svoju bolest
- Zajedničko donošenje odluka

AGORA, ZDRAVSTVENI PROFESIONALAC
Budite aktivni UČESNIK 2

Priprema

1. Postavite Vaše ciljeve i prioritete
2. Pročitajte zdravstveni karton / izveštaj Vašeg pacijenta
3. Pročitajte upitnike koje je pacijent popunio, ukoliko oni postoje

AGORA, ZDRAVSTVENI PROFESIONALAC
Budite aktivni UČESNIK 3

Postavite pitanja

1. Pitajte koji su simptomi, promene stanja, dejstva terapije
2. Pitajte pacijenta o njegovim životnim ciljevima
3. Pitajte pacijenta o zdravlju, mislima, osećanjima i strahovima
4. Pažljivo saslušajte odgovore pacijenta
5. Pitajte pacijenta da li razume Vaše preporuke
6. Pitajte da li ima dodatnih pitanja
7. Proverite kroz razgovor da li pacijent uzima redovno i pravilno prepisanu terapiju
8. Imajte na umu da psihički i socijalni status utiče na tok bolesti

Ponovite

1. Ponovite ono što je pacijent rekao i proverite da li ga dobro razumete
2. Ako je potrebno, ponovite odgovor koji je pacijent dao na Vaše pitanje kako biste se dobro razumeli

AGORA, ZDRAVSTVENI PROFESIONALAC

Budite aktivni UČESNIK 5

Budite aktivni učesnik

1. Ispričajte koji su, ili zapišite (ako je potrebno):

- Sledeći koraci;
- Uputstva o korišćenju lekova;
- Preporuke za ponašanje kod kuće;

2. Napišite upute za druge doktore specijaliste (ortoped, terapeut radne/okupacione terapije, psiholog, nutricionista, itd.), ako smatrate da je potrebno.

3. Podelite informativni materijal (letke o bolesti, vodiče za pacijenta, o udruženjima pacijenata)

Zaključak

- Mnogi neuspesi i neočekivano loši rezultati nastaju zbog površnosti i grešaka u komuniciranju, odsustva empatskog stava i nepostojanja partnerskog odnosa.
- Veština komuniciranja nije genetski uslovljena, već se stiče kroz dugotrajan proces socijalizacije deteta i odrasle osobe.
- Ukoliko se svakodnevno pridržavamo određenih pravila komunikacije sigurno ćemo postati vešti komunikatori.

Svako od nas, pacijent, lekar, ostali zdravstveni profesionalci treba da preuzme odgovornost za učinjeno/ neučinjeno i treba gradimo mostove dobre komunikacije.

